„Kieleckie Studia Teologiczne”
15 (2016), s. 67–86

Ks. Wojciech Misztal – Kraków

Nowoczesny przekaz informacji jako czynnik sprzyjający rozwojowi duchowemu w świetle nauczania papieża Benedykta XVI

Mający miejsce w ciągu ostatnich dziesięcioleci szybki rozwój technologiczny pod niejednym względem radykalnie zmienia życie poszczególnych ludzi i nawet całych społeczności. Ważnym wymiarem tych przemian jest szeroko rozumiana wymiana informacji. Czy współczesna komunikacja masowa – m.in. absorbując uwagę, pochłaniając czas i siły, pomagając, męcząc, proponując rozrywkę – z natury rzeczy musi prowadzić np. do pustoszenia kościołów, do dechrystianizacji, do areligijności? Zagadnienie to jest ważne i złożone, ponieważ wiąże się z kształtowaniem systemu wartości i postępowania, zaś współczesne przemiany wskazują, iż daną religię w toku zmian technologicznych, społecznych czy etnicznych mógłby zastąpić nie tyle ateizm, co raczej inna religia. Wskazane zagadnienie zostanie podjęte w oparciu o nauczanie Benedykta XVI, którego pontyfikat przypada na czas dalszego szybkiego rozwoju mediów, jak też o związany z ich historią i ewoluowaniem ważny dorobek badań i refleksji, którego istotną częścią są wypowiedzi tego papieża. Z bogatego zbioru, jaki stanowi nauczanie papieża Benedykta XVI, zostaną uwzględnione jego orędzia na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu[1].

[1] W niniejszym opracowaniu wykorzystano tekst włoski tych orędzi udostępniony na portalu Stolicy Apostolskiej: http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications.index.html, dostęp: 5.02.2013. Wiąże się to ze w statusem tego portalu oraz niebagatelnym, wciąż rosnącym znaczeniem Internetu jako zasobu kształtującego ludzką wiedzę i tym samym postępowanie. Portal Stolicy Apostolskiej http://w2.vatican.va udostępnia dane w różnych językach. Włoski odgrywa współcześnie podstawową rolę, gdy chodzi o działalność Stolicy Apostolskiej, w tym przygotowywanie i udostępnianie dokumentów papieskich. Widoczne jest to w przypadku Portalu Stolicy Apostolskiej. Nie wszystkie będące podstawą dla niniejszego omówienia orędzia posiadają wyodrębnioną za pomocą numerów strukturę, co zostało uwzględnione w przypisach.

1. Orędzia papieża Benedykta XVI na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu

Wielorakiej, zasobnej w treści, wymiary, tendencje i możliwości rzeczywistości środków przekazu papież Benedykt XVI poświęcił osiem orędzi, ogłoszonych na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu: 1) *Media: sieć komunikowania, komunii i kooperacji* (24.01.2006); 2) *Dzieci i środki przekazu: wyzwanie wychowawcze* (24.01.2007); 3) *Środki społecznego przekazu: na rozdrożu między współzawodnictwem i służbą. Szukać prawdy, by się nią dzielić* (24.01.2008); 4) *Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechniać kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni* (24.01.2009); 5) *Kapłan i duszpasterstwo w świecie cyfrowym: nowe media w służbie Słowa* (24.01.2010); 6) *Prawda, głoszenie i autentyczność życia w erze cyfrowej* (24.01.2011); 7) *Milczenie i słowo drogą ewangelizacji* (24.01.2012 r.); 8) *Sieci społecznościowe: bramy prawdy i wiary, nowe przestrzenie ewangelizacji* (24.01.2013)[2].

Orędzia Benedykta XVI na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu to jeden z wyrazów starań, by media dobrze służyły człowiekowi, zajmowały właściwe sobie miejsce w rzeczywistości stworzenia-zbawienia[3]. Z bogactwa danych w porządku chronologicznym trzeba tu wymienić przynajmniej pochodzące z początku 1931 r. *Pierwsze orędzie radiowe do wszystkich ludzi i każdego stworzenia* papieża Piusa XI[4]. Sam tytuł tego przesłania wskazuje na prezentowanie radia jako ważnego narzędzia zbawczego spotkania z Bogiem nie tylko nawet w zakresie – jak można to określić, sięgając do współczesnej terminologii, praktyki i przemyśleń – globalnym (w sensie odnoszenia się wyłącznie lub przede wszystkim do ludzi), ale uniwersalnym (w znaczeniu, iż chodzi nie tylko o ludzi). Warto jeszcze dodać, iż na zakończenie pierwszego papieskiego orędzia radiowego Pius XI udzielił apostolskiego błogosławieństwa „Miastu i Światu, i wszystkim tam mieszkającym"[5]. Już w 1939 r. watykańska Święta Penitencjarnia wydaje dekret, w którym wskazuje, iż Pius XII troszcząc się, by najnowsze wynalazki przyczyniały się do dobra duchowego, zdecydował, aby przyjmujący przez radio błogosławieństwo *Urbi et Orbi* mogli otrzymać, pod zwykłymi warunkami, taki sam odpust,

---

[2] Zob. http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications.index.html, dostęp: 5.02.2013.

[3] Zob. C. García, *Pope Benedict XVI on Religion in the Public Sphere*, w: „Journal of Communication & Religion", 33 (2010), s. 87–107.

[4] Pius XI, *Il primo radiomessaggio a tutte le genti e ad ogni creatura* (12.02.1931); http://w2.vatican.va/content/pius-xi/it/speeches/documents/hf_p-xi_spe_19310212_radiomessage.html; dostęp 25.03.2016

[5] Pius XI, *Il primo radiomessaggio a tutte le genti e ad ogni creatura*.

jak wierni zebrani na placu Świętego Piotra w Rzymie[6]. W 1957 r. Pius XII w *Miranda prorsus* stwierdza, iż zasadniczym w przypadku mediów jest ich wkład w głoszenie Ewangelii[7]. Także Sobór Watykański II w *Dekrecie o środkach społecznego przekazu* konstatuje, że media są w stanie i powinny odegrać pozytywną rolę, gdy chodzi o spotkanie między Bogiem i ludźmi[8]. Co do papieskich orędzi na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, to są one ogłaszane systematycznie, corocznie, poczynając od 1967 r. Na ogólną liczbę 48 orędzi Paweł VI ogłosił ich 12, Jan Paweł II – 27, Benedykt XVI, jak wspomniano, 8, Franciszek – 3 orędzia[9]. Nie są one tekstami obszernymi. Jednak ich lektura pokazuje, iż podjęta tematyka została starannie dobrana, wraz z treścią odpowiada aktualnej sytuacji, jest merytoryczna. Jeśli zaś chodzi o obszerność, to w przypadku orędzi Benedykta XVI w sumie jest to ok. 74 000 znaków (licząc także spacje), czyli ok. 11 000 wyrazów.

Wskazana za pomocą tytułów tematyka orędzi Benedykta XVI dotyczy przede wszystkim związków z Bogiem, które dokładniej są rozumiane jako dokonujące się we wspólnocie Kościoła. Na wszystkie orędzia prawie połowa tytułów odsyła wprost do głoszenia i przyjmowania Ewangelii właśnie dzięki mass mediom oraz do troski duszpasterskiej w obszarze mediów. Te wskazane orędzia chronologicznie niejako wieńczą cały zbiór: to tak jakby papież Benedykt XVI starał się pomóc odbiorcom tych przesłań skupić uwagę na zagadnieniu, które uznał za bardzo ważne, jakby chciał ich zmobilizować do zaangażowania się. Zarówno ewangelizacja, jak i duszpasterstwo w swej istocie to nic innego jak pielęgnowanie życia duchowego, pomoc w jego rozwoju, konkretne doświadczenie duchowe. „Także w świecie cyfrowym trzeba ukazać, że pełna miłości Boża troska o nas w Chrystusie to nie przeszłość ani też uczona teoria, lecz bardzo konkretna i aktualna rzeczywistość”[10].

---

[6] Zob. E. Baragli, *Comunicazione, comunione e Chiesa*, Roma 1973, nr 1903 (odmawianie różańca razem z papieżem); dokumenty nr 356; 362; 420; 426 (błogosławieństwo *Urbi et orbi*); tenże, *L'uso dei „massmedia” nelle azioni liturgiche*, w: „La Civiltà Cattolica” rok 126, t. I, nr 2989 (4.01.1975), s. 147.

[7] Pius XII, *Lettera enciclica cinema, radio e televisione „Miranda prorsus”* (8.09.1957), http://w2.vatican.va/content/pius-xii/en/encyclicals/documents/hf_p-xii_enc_08091957_miranda-prorsus.html, dostęp 14.03.2015.

[8] Zob. Sobór Watykański II, *Dekret o środkach społecznego przekazu „Inter mirifica”* (4.12.1963), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Poznań 2002, s. 87, nr 3.

[9] Stan na 5.04.2016. Papież Jan Paweł I nie zdążył ogłosić orędzia na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu.

[10] Benedykt XVI, *Messaggo per la XLIV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali „Il sacerdote e la pastorale nel mondo digitale: i nuovi media al servizio della Parola”* (24.01.2010), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20100124_44th-world-communications-day.html, dostęp 1.03.2015.

Benedykt XVI wspomina tu nawet o potrzebie, obowiązku: „Duszpasterstwo w świecie cyfrowym musi umieć pokazać ludziom naszych czasów i zagubionej współczesnej ludzkości, że «Bóg jest blisko, że w Chrystusie nawzajem do siebie należymy»”[11]. Odniesione przez Benedykta XVI do prezentowanej sytuacji „musi”, w świetle np. imperatywu misyjnego (zob. np. Mk 16,15-20; 1 Kor 9,16), przedstawia się jako wskazujące na jeden z wymiarów realizacji powołania, misji całego Kościoła, duchownych i świeckich – wszystkich. Szerszy kontekst nauczania papieskiego sugeruje, by rozważyć, że mamy do czynienia z podjęciem ważnego dziedzictwa, troski, której istotę, nauczając o środkach przekazu, następująco ujęli bł. Paweł VI i św. Jan Paweł II: „Kościół – pisze Paweł VI – czułby się winny przed swoim Panem, gdyby nie używał tych potężnych pomocy”[12]. Nowoczesny świat mediów nie jest dla współdziałania z obdarzającym łaską, zbawiającym Bogiem, dla życia duchowego gorszą okazją czy przestrzenią niż inne wymiary rzeczywistości. Natomiast raczej trzeba, biorąc pod uwagę nauczanie papieskie, zastanowić się nad brakami dotyczącymi tak refleksji, jak i działań, gdy chodzi o wykorzystanie potencjału mass mediów w duszpasterstwie, w życiu duchowym. Ojciec Święty zauważa bowiem, że „jeśli nie umożliwia się poznania Dobrej Nowiny także w środowisku cyfrowym, to może ona być nieobecna w doświadczeniu wielu osób, dla których ten obszar życia jest ważny”[13].

2. Świat nowoczesnych środków komunikacji i wieczny Bóg

Już same tytuły orędzi na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu pokazują, iż Benedykt XVI łącznie patrzy na sprawy związane np. z życiem wiecznym i doczesnym, życiem duchowym i takimi wymiarami ludzkiego

---

[11] Benedykt XVI, *Messaggo per la XLIV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[12] Jan Paweł II, *Lettera apostolica ai responsabili delle comunicazioni sociali „Il rapido sviluppo”* (24.01.2005), http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/apost_letters/2005/documents/hf_jp-ii_apl_20050124_il-rapido-sviluppo.html, dostęp 20.08.2015, nr. 2. Zob. Paweł VI, *Adhortacja apostolska o ewangelizacji w świecie współczesnym „Evangelii nuntiandi”* (8.12.1975), http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/adhortacje/evangelii_nuntiandi.html, dostęp 21.01.2014, nr 35.

[13] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLVII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali „Reti Sociali: porte di verità e di fede; nuovi spazi di evangelizzazione”* (24.01.2013), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20130124_47th-world-communications-day.html, dostęp 1.03.2013. Zob. też np. Jan Paweł II, *Encyklika o stałej aktualności posłania misyjnego „Redemptoris missio”* (7.12.1990), http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_07121990_redemptoris-missio.html, dostęp 22.11.2013, nr 37.

bytowania, jak wychowanie, komunikacja społeczna, wielorakie relacje międzyludzkie, znaczenie prawdy i postęp technologiczny. Te wymiary bynajmniej nie muszą się wykluczać, nie są sobie przeciwstawne czy wrogie, lecz mogą i powinny na siebie pozytywnie oddziaływać, korzystać wzajemnie z właściwych sobie potencjałów. Media same przecież też należą do darów Boga i pozostają z Nim w ważnym związku[14]. Świat środków społecznego przekazu z teologicznego punktu widzenia ze względu na swe pochodzenie, obecność i funkcjonowanie należy do rzeczywistości stworzonych i doczesnych. W znacznej mierze jest mu właściwy charakter świecki. Nie negując takich jego przymiotów, Benedykt XVI wskazuje właściwe mediom związki z Bogiem.

W orędziach tego papieża na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu, biorąc pod uwagę tekst włoski, np. termin *Dio* (pol. *Bóg*) występuje 54 razy, *Cristo* (pol. *Chrystus*) 24 razy, *Gesù* (pol. *Jezus*) 11 razy, by mówić o Chrystusie *Figlio* (pol. *Syn*) 4 razy, *Parola* (pol. *Słowo*) 19 razy, by mówić o Duchu Świętym *Spirito* (pol. *Duch*) 1 raz, *Spirito Santo* (pol. *Duch Święty*) 1 raz, *Spirito di Dio* (pol. *Duch Boga*, *Duch Boży*) 1 raz, by mówić o Matce Chrystusa *Maria* (pol. *Maryja*) 2 razy, *Madre di Dio* (pol. *Matka Boża*) 1 raz, *Chiesa* (pol. *Kościół*) 12 razy, *Vangelo* (pol. *Ewangelia*) 17 razy, *evangelizzazione* (pol. *ewangelizacja*) 9 razy, *preghiera* (pol. *modlitw*) 7 razy, *salvezza* (pol. *zbawienie*) 6 razy, *benedizione* (pol. *błogosławieństwo*) razy 4. Zważyszy na wskazaną powyżej łączną liczbę słów tworzących orędzia, należy stwierdzić, że tych określeń jest dużo i przekazują ważne treści. Potwierdzenia dostarczają następujące dane: w orędziach termin *media* (pol. *media*) występuje 54 razy, *Internet* 4 razy, przymiotnik *digitale* (pol. *cyfrowy*) 41 razy.

Pragnienie przyjaźni oraz komunikowania się z innymi, jak pisze Benedykt XVI, nie znajduje swego ostatecznego wytłumaczenia w postępie technologicznym jako odpowiedź na niego, lecz jest wyrazem ludzkiego uczestnictwa w Bożej komunikującej i jednoczącej miłości, podobieństwa do Boga komunikacji i komunii[15]. Przyjaźń jest jednym z najważniejszych składowych ludzkiego rozwoju[16]. Również w środowisku cyfrowym Bóg w Chrystusie

---

[14] Zob. np. Benedykt XVI, *Messaggio per la XLIV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali;* tenże, *Messaggio per la XLVII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali;* Sobór Watykański II, *Dekret o środkach społecznego przekazu*, nr 1, s. 87.

[15] Zob. Benedykt XVI, *Messaggio per la XLIII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali „Nuove tecnologie, nuove relazioni. Promuovere una cultura di rispetto, di dialogo, di amicizia"* (24.01.2009), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20090124_43rd-world-communications-day.html, 1.03.2015.

[16] Więcej na ten temat zob. R. Nęcek, *Erziehung zur Freundschaft als Zeichen menschlicher Reife*, w: „Theologisches Katholische Monatsschrift", 43 (2013), nr 7–8 kol. 387–394.

z miłością poświęca uwagę potrzebującym zbawienia: nie jest to jakaś rzeczywistość dotycząca przeszłości lub teoria, ale rzeczywistość aktualna. Zadaniem duszpasterstwa w świecie cyfrowym jest ukazanie współcześnie żyjącym, że Bóg jest blisko, że „w Chrystusie wszyscy do siebie wzajemnie należymy”[17]. Zawierająca tak różne treści, niebezpieczna a zarazem pomocna i fascynująca cyberprzestrzeń może otworzyć drogę ku Bogu.

> Jak prorok Izajasz doszedł do obrazu domu modlitwy dla wszystkich narodów (zob. Iz 56,7), jest możliwe przypuszczać, że web byłby przestrzenią – niczym „dziedziniec pogan” Świątyni Jerozolimskiej – także dla tych, dla których Bóg pozostaje jeszcze kimś nieznanym?[18].

To w Chrystusie wierzący znajdują radykalną odpowiedź na ludzkie pytania dotyczące miłości, prawdy i sensu życia, także w przypadku, kiedy pytania te pojawiają się w sieciach społecznościowych[19]. Dobre korzystanie z mediów można określić jako nauczenie się następującej postawy: „Ja patrzę oczyma Chrystusa i mogę dać drugiemu dużo więcej niż to, co ściśle konieczne: mogę obdarzyć go spojrzeniem miłości, którego on potrzebuje”[20]. Chrystusa trzeba dać poznać również w świecie i przez świat nowych technologii komunikacyjnych, co zakłada jako warunek dokładne zapoznanie się z nimi[21]. Pierwszym zadaniem kapłana jest pomagać spotkać się z Chrystusem przez słowo Boże i sprawowanie sakramentów: owo głoszenie ma się dokonywać także przez nowe technologie medialne, korzystając z ich ogromnego potencjału, cały czas dzięki uprzedzającej Jego łasce i miłości[22]. W ostatecznym rozrachunku to Chrystus ze swą prawdą jest pełną i autentyczną odpowiedzią na właściwe ludziom pragnienie wchodzenia w związki, komunii oraz sensu życia, co widać też „w masowym uczestnictwie w różnych sieciach społecznościowych”[23].

---

[17] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLIV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[18] Tamże.

[19] Zob. Benedykt XVI, *Messaggio per la XLVII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[20] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLI Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali „I bambini e i mezzi di comunicazione: una sfida per l'educazione”* (24.01.2007), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20070124_41st-world-communications-day.html, dostęp 1.03.2015, nr 4.

[21] Zob. Benedykt XVI, *Messaggio per la XLIII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[22] Zob. Benedykt XVI, *Messaggio per la XLIV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[23] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali „Verità, annuncio e autenticità di vita nell'era digitale”* (24.01.2011), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20110124_45th-world-communications-day.html, dostęp 1.03.2015.

Duch Święty jest Tym, dzięki któremu ludzie mają przystęp do Ojca w Chrystusie: ta zasada dotyczy i wpływa na „każdy aspekt naszego życia jako chrześcijan", również w odniesieniu do najnowszych technologicznie form komunikacji[24]. Orędzia zawierają epiklezę, którą Benedykt XVI wypowiada niejako nad światem mediów czy w ich intencji. Przy czym pierwszą osobę liczby mnogiej należy interpretować w znaczeniu, aby czynić to wspólnie razem z nim[25].

> Przywołujmy Ducha Świętego, aby nie brakowało odważnych i autentycznych świadków prawdy, którzy wierni temu, co przekazał Chrystus, i rozentuzjazmowani orędziem wiary potrafiliby odczytywać dzisiejsze poszukiwania związane z kulturą, angażując się, by przeżywać tę epokę komunikacji nie jako czas wyobcowania i zagubienia, lecz jako cenny czas dla poszukiwania prawdy i pogłębiania wspólnoty między osobami i narodami[26].

Istotne światło na relacje między światem najnowszych środków komunikacji a wiecznym Bogiem rzuca temat błogosławieństwa i modlitwy. Mamy tutaj to czynienia ze specyficznym, ważnym łącznikiem i świadectwem poczucia Bożego zainteresowania, obecności i zaangażowania[27]. W przypadku błogosławieństw zakończenia orędzi pokazują, że nie spotykamy się z elementem sporadycznie występującym czy też postrzeganym jako mało istotny. Udzielenie błogosławieństwa bądź wypraszanie go wskazuje na pozytywne nastawienie do adresata, pozytywne postrzeganie go i nadzieję, że potencjał dobra z nim związany nie zostanie zmarnowany, że da się go chronić i pomnażać, że możliwe jest wsparcie. Co do modlitwy, to na ciekawe wnioski ukierunkowuje Jan Paweł II, nauczając, że gdzie człowiek się modli, tam obecny jest Bóg[28]. Modlitwa w pewnym sensie jawi się jako wspólna

---

[24] Benedykt XVI, *Messaggio per la XL Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali „I media: rete di comunicazione, comunione e cooperazione"* (24.01.2006), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20060124_40th-world-communications-day.html, dostęp 1.03.2015, nr 1.

[25] Zaraz potem w następnym akapicie w związku z udzieleniem swego błogosławieństwa Benedykt XVI nie sięga po pierwszą osobę liczby mnogiej, lecz po pierwszą osobę liczby pojedynczej.

[26] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali „I mezzi di comunicazione sociale: al bivio tra protagonismo e servizio. Cercare la verità per condividerla"* (24.01.2008), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20080124_42nd-world-communications-day.html, dostęp 1.03.2015.

[27] Zob. np. Benedykt XVI, *Messaggio per la XLIII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[28] Zob. Jan Paweł II, *Encyklika o Duchu Świętym w życiu Kościoła i świata „Dominum et Vivificantem"* (18.05.1986), Wrocław 1986, nr 65.

aktywność Boga i człowieka, gdzie człowiek ubogacany, nie zaś zubożany, przez Boga łaską działa jako podmiot (zob. np. 1 Kor 12,3; Flp 2,13; zob. też 1 Kor 15,10). Także w ten sposób świat mediów ukazuje się jako powiązany z Bogiem, będący przedmiotem Jego pozytywnego zainteresowania, troski, opieki.

> Modlę się, aby Boży Duch zawsze wam towarzyszył i oświecał. Jednocześnie z serca wam wszystkim błogosławię, abyście umieli być naprawdę zwiastunami i świadkami Ewangelii. „Idźcie na cały świat i głoście Ewangelię wszelkiemu stworzeniu!" (Mk 16,15)[29].

W świetle poprzedniego akapitu papieska modlitwa i błogosławieństwo dotyczą również aktywności ludzkiej w świecie cyfrowym[30]. Światem mediów jest też przedstawiany jako będący pod pozytywnym wpływem misterium świętych obcowania. Mamy wątek modlitwy do świętych, czyli świadectwo łączności z nimi, zaufania w pomoc z także ich strony. Papież wymienia tu: Matkę Bożą[31], św. Franciszka Salezego[32], św. Jana Vianney[33].

3. Pozytywny potencjał środków przekazu

„Świat cyfrowy nie jest światem paralelnym ani czysto wirtualnym, lecz dla wielu ludzi (…) stanowi część codziennej rzeczywistości"[34]. Benedykt XVI podziela opinię, że media wywierają bardzo duży, wciąż rosnący wpływ na ludzkie myślenie, wyrażanie się i postępowanie. Papież pisze m.in.: „Zawrotna ewolucja technologiczna wyposażyła te środki w nadzwyczajne możliwości"[35].

---

[29] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLVII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[30] Zob. tamże; zob. też Jan Paweł II, *Przemówienie na konferencji „Parabole mediatyczne"* (9.11.2002), w: „L'Osservatore Romano", wyd. pol., nr 2 (2003), s. 33.

[31] Zob. Benedykt XVI, *Messaggio per la XLIV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*; tenże, *Messaggio per la XLVI Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali „Silenzio e Parola: cammino di evangelizzazione"* (24.01.2012), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20120124_46th-world-communications-day.html, dostęp 1.03.2012.

[32] Zob. Benedykt XVI, *Messaggio per la XLV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[33] Zob. *Benedykt XVI, Messaggio per la XLIV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[34] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLVII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[35] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*, nr 2.

Zwraca uwagę, że istnieje opinia, według której „formacyjny wpływ mediów na wychowanie współzawodniczy z wpływem szkoły, Kościoła, a może nawet rodziny”[36]. Oddziaływanie to dotyczy np. „procesów społecznych, ekonomicznych, politycznych i religijnych”[37]. Wpływ środków przekazu może być negatywny, niebezpieczny[38]. Jednakże papież Benedykt XVI bardzo eksponuje pozytywny potencjał mediów. Jest to zbieżne z przekazywanym m.in. w piątym rozdziale Listu do Rzymian przekonaniem, że przewaga należy absolutnie do Boga i tym samym do dobra. W takim kierunku prowadzą już tytuły orędzi.

Pozytywny potencjał mediów przejawia się w ułatwianiu komunikacji międzyludzkiej, w gwarantowaniu każdej osobie podstawowego, posiadającego newralgiczne znacznie dobra, jakim jest informacja[39]. Zabezpieczany przez szeroko rozumiane środki przekazu wolny przepływ myśli jest warunkiem dla upowszechniania i wdrażania ideałów solidarności i sprawiedliwości społecznej[40]. Media „mogą i muszą być też narzędziami wspomagającymi budowę bardziej sprawiedliwego i solidarnego świata”[41]. Solidarność to istotny wymiar realizacji przykazania miłości Boga i bliźniego (zob. np. Mt 25,31-46), a tym samym rozwoju i pomyślności ludzi epoki rozwiniętych możliwości komunikacyjnych[42]. Ojciec Święty podkreśla, że

> różnorodne instrumenty komunikacji społecznej ułatwiają wymianę informacji i idei, przyczyniając się do wzajemnego zrozumienia między różnymi grupami (…). Środki społecznego przekazu są „wielkim okrągłym stołem” dla ludzkiego dialogu[43].

---

[36] Benedykt XVI, *Dzieci i środki przekazu*, nr 1. Zob. też Jan Paweł II, *Lettera apostolica ai responsabili delle comunicazioni sociali „Il rapido sviluppo”* (24.01.2005), http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/apost_letters/2005/documents/hf_jp-ii_apl_20050124_il-rapido-sviluppo.html; dostęp 20.08.2015, nr 3.

[37] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*, nr 1.

[38] Co do tych ostatnich zob. np. Benedykt XVI, *Messaggio per la XLI Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*, nr 2. Zob. też A. Baczyński, *Kościół, wartości i media*, Kraków 2012, s. 81n.

[39] Zob. Benedykt XVI, *Messaggio per la XLII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*, nr 2.

[40] Zob. tamże.

[41] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*, nr 2.

[42] Szerzej na ten temat zob. R. Nęcek, *Migracje i komunikacja społeczna w rzeczywistości globalnej wioski na przykładzie rozwoju kapelanii lotnisk*, w: „Życie Konsekrowane”, (2014), nr 4 (108), s. 102–113.

[43] Benedykt XVI, *Messaggio per la XL Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*, nr 3.

Nieco wcześniej Benedykt XVI stwierdza: „Bez ich udziału byłoby naprawdę trudno budować i doskonalić porozumienie między narodami, prowadzić dialog w sprawie pokoju na skalę międzynarodową”[44]. Media są w stanie przyczyniać się do wielowymiarowego jednoczenia ludzi przez promowanie ducha współpracy[45]. „(…) przyczyniły się, na przykład, w decydujący sposób (…) do rozwoju demokracji i dialogu między narodami”[46]. Świat wirtualny nie musi wyobcowywać, lecz jest w stanie jednoczyć: „ogromne możliwości stwarzają nowe media w zakresie łączności, komunikacji i porozumienia między jednostkami i wspólnotami”[47]. Pomagają one „utrzymywać kontakty z przyjaciółmi, zawierać nowe znajomości, tworzyć wspólnoty i sieci, szukać informacji i wiadomości, dzielić się poglądami i opiniami”[48]. Dzięki nowym mediom

> rodziny mogą utrzymywać kontakt, nawet jeśli dzielą je wielkie odległości, studenci i naukowcy mają łatwiejszy i natychmiastowy dostęp do dokumentów, źródeł i odkryć naukowych, co pozwala im pracować zespołowo, nawet jeśli każdy z nich przebywa w innym miejscu. Ponadto dzięki interaktywnej naturze nowych mediów możliwe są bardziej dynamiczne formy nauczania i komunikacji, przyczyniające się tym samym do postępu społecznego[49].

Środki przekazu są w stanie odegrać ważną rolę edukacyjną, formacyjną, gdy chodzi o przekaz informacji i dalej kształtowania myślenia, kojarzenia, sumień, życia duchowego, poznawania prawdy i zaznajamiania z nią, upowszechniania wiedzy[50]. „(…) przyczyniły się, na przykład, w decydujący sposób do alfabetyzacji”[51]. Mogą się okazać wartościowym współpracownikiem rodziców w procesie wychowawczym ich potomstwa, poczynając już od okresu dziecięcego, m.in. przez przekazywanie wzorów postępowania czy wskazywanie, na czym polega prawdziwa miłość[52]. Edukacyjny potencjał środków

---

[44] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*, nr 2.

[45] Zob. Benedykt XVI, *Messaggio per la XL Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*, nr 1 i 2.

[46] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*, nr 2.

[47] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLIII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[48] Tamże.

[49] Tamże.

[50] Zob. Benedykt XVI, *Messaggio per la XL Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*, nr 2.

[51] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*, nr 2.

[52] Zob. Benedykt XVI, *Messaggio per la XL Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*, nr 3.

przekazu dotyczy również ludzi dorosłych, np. w obszarze szeroko rozumianego, z istoty rzeczy długofalowego oddziaływania związanego z kluczowym dla osób ludzkich zakresem, jakim jest kultura[53]. Sytuację pod tym względem Benedykt XVI przedstawia następująco:

> Coraz powszechniejsze jest przekonanie, że tak jak rewolucja przemysłowa, wprowadzając innowacje w cyklu produkcyjnym i w życiu pracowników, spowodowała głębokie zmiany w społeczeństwie, podobnie głęboka przemiana dokonująca się dzisiaj w dziedzinie przekazu nadaje kierunek wielkim zmianom kulturowym i społecznym. Nowe technologie zmieniają nie tylko sposób komunikowania, ale sam przekaz, dlatego można twierdzić, że mamy do czynienia z rozległą transformacją kulturową. Wraz z tym sposobem rozpowszechniania informacji i wiedzy rodzi się nowy sposób uczenia się i myślenia, stwarzając niesłychane możliwości nawiązywania relacji i budowania wspólnoty[54].

Pozytywny potencjał mediów sprzyja aktywizacji człowieka, uzyskiwaniu przez niego nowych możliwości. Dobre wykorzystanie wielkiego, nadal rosnącego potencjału mediów to zadanie o charakterze powszechnym, misja powiązana z fascynacją, rozwojem, nasilaniem się piękna.

> Można (…) powiedzieć, że poszukiwanie i ukazywanie prawdy o człowieku stanowią najwyższe powołanie społecznego przekazu. Wykorzystywanie do tego celu wszystkich środków wyrazu, coraz piękniejszych i coraz bardziej wyrafinowanych, jakimi dysponują media, to porywające zadanie, które spoczywa przede wszystkim na pełniących funkcje kierownicze i pracownikach tego sektora. Jednakże w pewien sposób jest to zadanie nas wszystkich, ponieważ w epoce globalizacji wszyscy korzystamy ze środków społecznego przekazu i nimi się posługujemy[55].

Właściwy współczesnym środkom przekazu potencjał był dla ludzkiego umysłu i nawet wyobraźni nie do przewidzenia w przeszłości.

> Dostęp do telefonów komórkowych i komputerów, w połączeniu z globalnym zasięgiem oraz rozprzestrzenianiem się Internetu, stworzył wiele dróg, jakimi momentalnie można przesyłać słowa i obrazy do najodleglejszych i najbardziej odosobnionych zakątków świata, co było oczywiście niewyobrażalne dla wcześniejszych pokoleń[56].

---

[53] Zob. np. Benedykt XVI, *Messaggio per la XLVII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*; zob. też Jan Paweł II, *Lettera apostolica ai responsabili delle comunicazioni sociali*, nr 3.

[54] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[55] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*, nr 5.

[56] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLIII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*; tenże, *Messaggio per la XLV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

Wykorzystanie możliwości mediów domaga się całościowego podejścia do człowieka i jego świata, a więc nie wykluczając potrzeb, aspiracji i wymiarów, które przekraczają porządek materialny i doczesny.

> Jak każdy inny owoc umysłu ludzkiego, nowe technologie komunikacyjne muszą być wykorzystywane w służbie integralnego dobra osoby i całej ludzkości. Jeżeli są stosowane mądrze, mogą przyczyniać się do zaspokojenia pragnienia sensu, prawdy i jedności, które jest najgłębszą aspiracją istoty ludzkiej[57].

Media dają szansę, by lepiej poznać siebie samego, swe zadania, możliwości, by zadbać o właściwe podejście do życia, do bliźnich. W ten sposób umożliwiają przemianę, ulepszanie swego postępowania.

> Coraz większy udział w publicznym forum cyfrowym, które tworzą tak zwane *social networks*, prowadzi do zacieśniania nowych rodzajów więzi międzyosobowych, wpływa na postrzeganie siebie, a zatem zmusza też do zadania sobie pytania nie tylko o poprawność własnego postępowania, ale także o autentyczność własnego życia. Wchodzenie do tej wirtualnej przestrzeni może być znakiem autentycznego dążenia do osobowego spotkania z drugim człowiekiem[58].

O ten potencjał mediów, coraz lepsze korzystanie z niego, ludzie mają obowiązek dbać nie tylko od strony technologicznej. Trzeba po niego troskliwie sięgać np. w znaczeniu, że świat cyfrowy „często wydaje się obcy tym z nas, dorosłych, którzy musieli uczyć się rozumieć i doceniać, jakie możliwości komunikacji on stwarza”[59]. Nowe możliwości związane z komunikowaniem stanowią, jak to ujmuje Benedykt XVI, nadzwyczajne bogactwo[60]: gdy „wykorzystuje się je, by pogłębiać zrozumienie i ludzką solidarność”[61]. Mamy do czynienia z obowiązkiem skorzystania z takiego potencjału. „Musimy zatem sprawić, aby mogli z nich korzystać wszyscy ludzie i wspólnoty, zwłaszcza potrzebujący i bezbronni”[62].

4. Mass media i życie duchowe: szanse

W tym miejscu dobrze będzie powtórzyć, że papież Benedyk XVI nie idealizuje mediów, dostrzega, że związki z nimi i ich wpływ mogą mieć

---

[57] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[58] Tamże.

[59] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLIII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[60] Zob. tamże.

[61] Tamże.

[62] Tamże.

negatywne konsekwencje czy wręcz okazać się niebezpieczne[63]. Zarazem na poczucie rzeczywistości, którym się on dzieli, składa się dostrzeganie w mediach i w związku z nimi dobra. Jest to zbieżne z przesłaniem biblijnym, czyli z bardzo ważnym nurtem komunikacji, wzorcowym dla innych[64]. W świetle przesłania biblijnego to Bóg posiada absolutną przewagę. Tym samym mamy do czynienia z absolutną przewagą dobra. Zastanawiając się nad kwestią pozytywnych perspektyw ewentualnie otwierających się przed życiem duchowym dzięki mediom, należy uwzględnić następujące wskazanie:

> Wyzwaniem, przed którym muszą stanąć sieci społecznościowe, jest to, aby były one rzeczywiście powszechne: wspomagać je będzie wówczas pełny udział wierzących, którzy pragną dzielić się orędziem Jezusa i wartościami godności ludzkiej, które krzewi Jego nauczanie. Wierzący dostrzegają bowiem coraz bardziej, że jeśli Dobrej Nowiny nie będzie można poznać także w świecie cyfrowym, to może być ona nieobecna w doświadczeniu wielu osób, dla których ta przestrzeń egzystencjalna jest ważna. Świat cyfrowy nie jest światem paralelnym ani czysto wirtualnym, lecz dla wielu ludzi (…) stanowi część codziennej rzeczywistości[65].

Obecność i oddziaływanie chrześcijan jako chrześcijan, czyli z ich duchowością, z proponowaniem tej duchowości, z jej wpływem na innych związanych ze światem mediów stanowi według Benedykta XVI warunek, by ten ostatni naprawdę się zrealizował. Posłanie misyjne, które zostało powierzone i zadane wszystkim uczniom Chrystusa, w swej istocie jest dzieleniem się duchowością, przekazywaniem duchowości. Dla niejednej osoby świat mediów, jak wskazuje Benedykt XVI, może stanowić jedyną okazję, by skorzystać z tego, czym Bóg jest w stanie i chce obdarzyć. Media, nowe technologie stanowią narzędzie – obecnie wręcz nieodzowne – głoszenia Ewangelii. Mamy tutaj do czynienia zarazem z nowymi możliwościami, jak też ważną ciągłością, gdy chodzi o realizację dzieła zbawienia.

> Umiejętność wykorzystania nowych języków jest potrzebna (…), by dać znaleźć nieskończonemu bogactwu Ewangelii takie formy wyrazu, które byłyby w stanie dotrzeć do umysłów i serc wszystkich ludzi. W cyfrowym środowisku słowu pisanemu towarzyszą często obrazy i dźwięki. Komunikacja skuteczna, jak przypowieści Jezusa, wymaga zaangażowania wyobraźni i wrażliwości uczuciowej tych, których chcemy zaprosić na spotkanie z tajemnicą miłości Boga. Wiemy zresztą, że tradycja chrześcijańska była zawsze pełna znaków i symboli: myślę

---

[63] Co do tych ostatnich zob. np. Benedykt XVI, *Messaggio per la XLI Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*, nr 2; 2006 nr 1. Zob. też A. Baczyński, *Kościół, wartości i media*, s. 81n.

[64] Zob. np. Jan Paweł II, *Lettera apostolica ai responsabili delle comunicazioni sociali*, nr 4.

[65] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLVII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

na przykład o krzyżu, ikonach, obrazach Matki Bożej, szopce, witrażach i malowidłach w kościołach. Znaczącą część dziedzictwa artystycznego ludzkości stworzyli artyści i muzycy, którzy próbowali wyrazić prawdy wiary[66].

Nowoczesny cyfrowy świat mediów stanowi przestrzeń, gdzie kapłani mogą i powinni wypełniać swą misję, gdzie inni mają okazję skorzystać z ich pasterskiej pomocy[67]. Takie życie Ewangelią, dzielenie się, karmienie nią może się dokonywać, sięgając po „audiowizualne środki nowej generacji (zdjęcia, wideo, animacje, blogi, strony internetowe), które stwarzają nieznane dotąd okazje do dialogu"[68]. Środki informacji to ważne, nawet niezbędne narzędzie w przypadku wypełniania posługi duszpasterskiej.

Temat najbliższego Światowego Dnia Środków Społecznego Przekazu – „Kapłan i duszpasterstwo w świecie cyfrowym: nowe media w służbie Słowa" (…) przyznaje pierwszoplanową rolę refleksji nad rozległą i delikatną dziedziną duszpasterstwa, jaką stanowi przekaz i świat cyfrowy, które oferują kapłanowi nowe możliwości w zakresie posługi Słowa oraz dla Słowa. Nowoczesne środki przekazu od dawna stały się narzędziami wykorzystywanymi na co dzień przez wspólnoty kościelne, by porozumiewać się ze swoim otoczeniem i, bardzo często, nawiązywać dialog o szerszym zasięgu; jednakże ich ogromne rozpowszechnienie i stosowanie dzisiaj, a także wywierany przez nie wielki wpływ powodują, że coraz istotniejsze i coraz bardziej przydatne staje się ich wykorzystanie w posłudze kapłańskiej[69].

Nowe możliwości komunikowania to zarazem nowe, rozległe możliwości, jak też ogromna odpowiedzialność, gdy chodzi o zadania kapłana i tym samym np. tych, którzy do kapłaństwa przygotowują.

Świat cyfrowy, dostarczający środków, które dają niemal nieograniczoną zdolność wyrazu, pozwala w nowy sposób odczytywać Pawłowe wezwanie: *Biada mi (...), gdybym nie głosił Ewangelii* (1 Kor 9,16). Wraz z upowszechnianiem się nowych technologii obowiązek głoszenia nie tylko wzrasta, ale staje się coraz bardziej naglący i wymaga bardziej umotywowanego i skutecznego zaangażowania. Kapłan znajduje się zatem jakby na początku „nowej epoki", bowiem im bardziej nowoczesne technologie będą budować coraz ściślejsze relacje i im

---

[66] Tamże. Zob. też Benedykt XVI, *Mówmy ludziom o Bogu, posługując się nowymi językami cyfrowymi*. Przemówienie z okazji zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu (28.02.2011), http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/massmedia_28022011.html, dostęp 31.08.2011; A. Baczyński, *Telewizja jako środek ewangelizacji*, Kraków 1997, s. 181n.

[67] Zob. Benedykt XVI, *Messaggio per la XLIV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[68] Tamże.

[69] Tamże.

> bardziej świat cyfrowy będzie rozszerzać swoje granice, tym bardziej będzie on musiał uwzględnić to wszystko w pracy duszpasterskiej, zwielokrotniając swoje zaangażowanie, by wykorzystać media w służbie Słowa[70].

Równie znaczące jest następujące stwierdzenie:

> Nowe media dają zatem przede wszystkim kapłanom wciąż nowe i z duszpasterskiego punktu widzenia nieograniczone perspektywy, co zachęca ich do wykorzystania powszechnego wymiaru Kościoła w budowaniu wielkiej i rzeczywistej wspólnoty; do dawania w dzisiejszym świecie świadectwa nowego życia, które rodzi się ze słuchania Ewangelii Jezusa, odwiecznego Syna, który przyszedł, aby nas zbawić[71].

Media, związane z nimi osoby, są w stanie być protagonistą następującego procesu. W pewnym sensie ich misja polega służeniu jego realizacji[72]. Ludzie są powołani do bardzo głębokiej komunii z Bogiem[73]. Chrześcijanie są tu uczestnikami następującej dynamiki. Mają przystęp do Boga Ojca przez Chrystusa w ich Duchu. Nie są względem Osób Bożych kimś obcym, ale współobywatelami świętych, należą do rodziny Bożej, są świątynią, czyli domem Boga.

> Zaproszenie, by w autentyczny sposób przyjąć samokomunikowanie się (wł.: *autocomunicazione*) Boga w Chrystusie, w rzeczywistości oznacza wezwanie, aby rozpoznać Jego dynamiczną siłę w nas, która wychodząc od nas, pragnie ogarnąć innych, ażeby ta miłość faktycznie stała się decydującym odniesieniem świata[74].

Zdaniem Benedykta XVI popularność związanych z nowymi technologiami sposobów komunikowania się nie powinna dziwić,

> gdyż zadośćczynią one podstawowemu pragnieniu człowieka, którym jest nawiązywanie związków z innymi ludźmi. (…) W świetle przesłania biblijnego winno być ono odczytywane jako odzwierciedlenie naszego uczestnictwa w komunikatywnej i jednoczącej miłości Boga[75].

W takim razie świat cyfrowy sprzyja następującemu procesowi, jest w pewnym sensie narzędziem jego realizacji:

---

[70] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLIV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[71] Tamże.

[72] Zob. Benedykt XVI, *Messaggio per la XL Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*, nr 1.

[73] Zob. Ef 2,18-22; Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o objawieniu Bożym „Dei Verbum"* (18.11.1965), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Poznań 2002, s. 359n, nr 21.

[74] Benedykt XVI, *Messaggio per la XL Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*, nr 1.

[75] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLIII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

> Gdy czujemy potrzebę przybliżenia się do innych ludzi, gdy chcemy lepiej poznać ich i dać się im poznać, odpowiadamy na powołanie Boże, powołanie wpisane w naszą naturę istot stworzonych na obraz i podobieństwo Boga, Boga komunikacji i komunii[76].

Mamy tu do czynienia z warunkami sprzyjającymi m.in. własnemu życiu duchowemu, realizacji przykazania miłości i ubogaceniu wewnętrznemu.

> Pragnienie łączności i instynkt komunikowania się, tak ewidentne w kulturze współczesnej, faktycznie nie są niczym innym jak nowoczesnym wyrazem fundamentalnej i stałej skłonności człowieka do przekraczania samego siebie (…). Gdy bowiem na innych otwieramy się, spełniamy nasze najgłębsze potrzeby i osiągamy pełnię człowieczeństwa. Bóg przecież stworzył nas do miłości. Nie mówię (…) o związkach krótkich i powierzchownych, mówię o miłości prawdziwej, która jest centrum nauczania moralnego Jezusa: „Będziesz miłował Pana, Boga swego, całym swoim sercem, całą swoją duszą, całym swoim umysłem i całą swoją mocą", oraz: „Będziesz miłował swego bliźniego jak siebie samego"[77].

Niejednorodność świata środków przekazu potencjalnie stanowi szansę, okazję, by pogłębić swe życie duchowe, w tym ten jego istotny – jak to rozumie chrześcijaństwo – wymiar, jakim jest miłość bliźniego.

> Prawdziwe i interaktywne zaangażowanie w pytania i wątpliwości tych, którzy są dalecy od wiary, powinno nam uzmysłowić potrzebę podtrzymywania przez modlitwę i refleksję naszej wiary w obecność Boga, jak i naszej aktywnej dobroczynności[78].

Sieci społecznościowe stwarzają okazję do modlitwy, nawet tej medytacyjnej, do zastanawiania się wspólnie nad słowem Bożym. Przyczyniają się do doświadczania nieznanych dotąd wymiarów wiary[79]. Mogą się stać pierwszym krokiem do spotkań, które w pozytywnym sensie można nazwać tradycyjnymi.

> Wiele osób (…) odkrywa dzięki kontaktowi, który początkowo ma miejsce *online*, znaczenie bezpośredniego kontaktu, doświadczenia wspólnoty, a nawet pielgrzymki (…). Szukając sposobów uobecnienia Ewangelii w środowisku cyfrowym, możemy zaprosić ludzi do przeżywania spotkań modlitewnych lub celebracji liturgicznych w konkretnych miejscach, takich jak kościoły czy kaplice[80].

Odbywające się w tzw. *realu* spotkania ukierunkowane na pogłębienie życia duchowego mogą wiele zawdzięczać środkom przekazu: „Ponawiam moje

---

[76] Tamże.

[77] Tamże.

[78] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLVII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[79] Zob. tamże.

[80] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLVII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

zaproszenie na spotkanie na najbliższym Światowym Dniu Młodzieży w Madrycie, w którego przygotowywaniu bardzo pomagają nowe technologie”[81]. Cenną okazuje się też pomoc środków komunikacji w sytuacji, gdy wyznawcy Chrystusa narażeni są na trudności. „(…) w niektórych sytuacjach geograficznych i kulturowych, gdzie chrześcijanie czują się izolowani”, środki przekazu mogą wzmacniać poczucie ich „jedności z powszechną wspólnotą wierzących”, np. pozytywnie wpływając na modlitwę[82]. Mogą ułatwić dzielenie się „bogactwem duchowym i liturgicznym”[83]. Media stanowią istotny pomost pomiędzy życiem duchowym i innymi aspektami ludzkiej egzystencji. Jak rola ta jest ważna, wskazują następujące słowa św. Jana Pawła II i bł. Pawła VI: „Paweł VI mówił, że «rozdźwięk między Ewangelią a kulturą jest bez wątpienia dramatem naszych czasów» (…), i dziedzina środków przekazu potwierdza w pełni ten osąd”[84].

* * *

Szeroko rozumiany nowoczesny przekaz informacji to rzeczywistość obecnie bardzo znacząca. Znaczenie to najprawdopodobniej nadal będzie rosło. Zarazem nowoczesny przekaz informacji jest rzeczywistością wieloznaczną, nieraz szczególnie niebezpieczną. Orędzia papieża Benedykta XVI na Światowe Dni Środków Społecznego przekazu uwzględniając te elementy, jednocześnie zwracają uwagę na pozytywny potencjał współczesnego przekazu informacji. Ukazują go w tym jako sprzymierzeńca rozwoju duchowego, sprzymierzeńca nowego, nie zawsze łatwego, którego jeszcze pod niejednym względem trzeba lepiej poznać, a zarazem jako sprzymierzeńca silnego i w obecnych warunkach, jeśli dotychczasowe trendy cywilizacyjne i technologiczne utrzymają się czy też będą się potęgować, niezbędnego.

---

[81] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[82] Benedykt XVI, *Messaggio per la XLVII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali*.

[83] Tamże.

[84] Jan Paweł II, *Encyklika o stałej aktualności posłania misyjnego „Redemptoris missio”* (7.12.1990), http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_07121990_redemptoris-missio.html, dostęp 22.11.2013, nr 37. Zob. Paweł VI, *Adhortacja apostolska o ewangelizacji w świecie współczesnym*, nr 20.

Bibliografia

Baczyński A., *Kościół, wartości i media*, Kraków 2012.

Baczyński A., *Telewizja jako środek ewangelizacji*, Kraków 1997.

Baragli E., *Comunicazione, comunione e Chiesa*, Roma 1973.

Benedykt XVI, *Messaggio per la XL Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali „I media: rete di comunicazione, comunione e cooperazione"* (24.01.2006), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20060124_40th-world-communications-day.html, dostęp 1.03.2015.

Benedykt XVI, *Messaggio per la XLI Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali „I bambini e i mezzi di comunicazione: una sfida per l'educazione"* (24.01.2007), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20070124_41st-world-communications-day.html, dostęp 1.03.2015.

Benedykt XVI, *Messaggio per la XLII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali „I mezzi di comunicazione sociale: al bivio tra protagonismo e servizio. Cercare la verità per condividerla"* (24.01.2008), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications/documents/hf_benxvi_mes_20080124_42nd-world-communications-day.html, dostęp 1.03.2015.

Benedykt XVI, *Messaggio per la XLIII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali „Nuove tecnologie, nuove relazioni. Promuovere una cultura di rispetto, di dialogo, di amicizia"* (24.01.2009), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20090124_43rd-world-communications-day.html, 1.03.2015.

Benedykt XVI, *Messaggio per la XLIV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali „Il sacerdote e la pastorale nel mondo digitale: i nuovi media al servizio della Parola"* (24.01.2010), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20100124_44th-world-communications-day.html, dostęp 1.03.2015.

Benedykt XVI, *Messaggio per la XLV Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali „Verità, annuncio e autenticità di vita nell'era digitale"* (24.01.2011), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20110124_45th-world-communications-day.html, dostęp 1.03.2015.

Benedykt XVI, *Messaggio per la XLVI Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali „Silenzio e Parola: cammino di evangelizzazione"* (24.01.2012), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20120124_46th-world-communications-day.html, dostęp 1.03.2012.

Benedykt XVI, *Messaggio per la XLVII Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali „Reti Sociali: porte di verità e di fede; nuovi spazi*

di evangelizzazione" (24.01.2013), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/it/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20130124_47th-world-communications-day.html, dostęp 1.03.2013.

Benedykt XVI, *Mówmy ludziom o Bogu, posługując się nowymi językami cyfrowymi*. Przemówienie z okazji zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu (28.02.2011), http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/massmedia_28022011.html, dostęp 31.08.2011.

García C., *Pope Benedict XVI on Religion in the Public Sphere*, w: „Journal of Communication & Religion", 33 (2010), s. 87–107.

Jan Paweł II, *Encyklika o Duchu Świętym w życiu Kościoła i świata „Dominum et Vivificantem*" (18.05.1986), Wrocław 1986.

Jan Paweł II, *Encyklika o stałej aktualności posłania misyjnego „Redemptoris missio*" (7.12.1990), http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_07121990_redemptoris-missio.html, dostęp 22.11.2013.

Jan Paweł II, *Lettera apostolica ai responsabili delle comunicazioni sociali „Il rapido sviluppo*" (24.01.2005), http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/apost_letters/2005/documents/hf_jp-ii_apl_20050124_il-rapido-sviluppo.html, dostęp 20.08.2015.

Jan Paweł II, *Przemówienie na konferencji „Parabole mediatyczne*" (9.11.2002), w: „L'Osservatore Romano", wyd. pol., nr 2 (2003), s. 33.

Nęcek R., *Erziehung zur Freundschaft als Zeichen menschlicher Reife*, w: „Theologisches Katholische Monatsschrift", 43 (2013), nr 7–8, kol. 387–394.

Nęcek R., *Migracje i komunikacja społeczna w rzeczywistości globalnej wioski na przykładzie rozwoju kapelanii lotnisk*, w: „Życie Konsekrowane" (2014), nr 4 (108), s. 102–113.

Paweł VI, *Adhortacja apostolska o ewangelizacji w świecie współczesnym „Evangelii nuntiandi*" (8.12.1975), http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/adhortacje/evangelii_nuntiandi.html, dostęp 21.01.2014.

Pius XI, *Il primo radiomessaggio a tutte le genti e ad ogni creatura* (12.02.1931); http://w2.vatican.va/content/pius-xi/it/speeches/documents/hf_p-xi_spe_19310212_radiomessage.html; dostęp 25.03.2016.

Pius XII, *Lettera enciclica cinema, radio e televisione „Miranda prorsus*" (8.09.1957), http://w2.vatican.va/content/pius-xii/en/encyclicals/documents/hf_p-xii_enc_08091957_miranda-prorsus.html, dostęp 14.03.2015.

Sobór Watykański II, *Dekret o środkach społecznego przekazu „Inter mirifica*" (4.12.1963), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Poznań 2002, s. 87–95.

Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o objawieniu Bożym „Dei Verbum*" (18.11.1965), w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Poznań 2002, s. 350–362.

Summary

Modern Communication as a Factor Contributing to Spiritual Growth in the Light of the Teaching of Pope Benedict XVI

The article undertakes the issue of the relation between one of the most dynamic and meaningful areas of modern civilization and an essential element of human life – spirituality. The analysis is based on the addresses made by the outstanding thinker, Pope Benedict XVI, on the occasion of the annual World Communications Day. The article presents the addresses and points out to the way they present the relations between eternal God, modern technologies related to communication, a positive potential typical to the media; as well as the role mass media may and should play, when it comes to spirituality.

Keywords: Benedict XVI, Christianity, spirituality, the Catholic Church, mass media, modernity

Słowa kluczowe: Benedykt XVI, chrześcijaństwo, duchowość, Kościół katolicki, mass media, współczesność

Ks. prof. zw. dr hab. Wojciech MISZTAL – ur. w 1961 r. w Kielcach, prezbiter diecezji kieleckiej, kierownik Katedry Duchowości Mediów i Relacji Społecznych w Instytucie Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, prorektor ds. rozwoju i polityki kadrowej tejże uczelni. Opublikował m.in.: *Odnowienie i udzielenie pełni życia w Świętym Duchu Ojca i Chrystusa. Studium na podstawie listów św. Pawła Apostoła* (Kraków 2002), *Przez Chrystusa, ku Chrystusowi, z Chrystusem. Spod panowania grzechu i śmierci do pełni życia. Duchowość biblijna* (Kraków 2007), *Dzieje modlitwy – Dzieje Apostolskie. Modlitwa nie tylko pierwszego i drugiego pokolenia chrześcijan*. Część I (Kielce 2008); prowadzi stronę internetową: www.wmisztal.kielce.opoka.org.pl.